

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloleté dieťa **B. I.I.**, bytom u matky Ing. M. I., bývajúcej v K., a otca O. I., bývajúceho vo V., zastúpeného KUTAN, s.r.o., AK, Andrusovova 1, Bratislava, **o návrhu otca na zverenie maloletého dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti**, vedenej na Okresnom súde Bratislava V pod sp.zn. 22 P 438/2010, o dovolaní otca maloletého dieťaťa proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave zo dňa 10. mája 2012 sp.zn. 11 CoP 83/2011, takto

r o z h o d o l :

Uznesenie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 10. mája 2012 sp.zn. 11 CoP 83/2011 **z r u š u j e** a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava V uznesením zo dňa 3. februára 2011 č.k. 22 P 438/2010-46 zastavil konanie o návrhu otca maloletého dieťaťa na zmenu rozhodnutia o osobnej starostlivosti zverením maloletého do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov. Rozhodnutie odôvodnil s poukazom na § 103, § 104 ods. 1 veta prvá O.s.p, § 39 ods. 1 zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom, ods. č. 11., čl. 1 ods. 2 písm. b), e) nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 a čl. 5 ods. 2 nariadenia rady (ES) č. 44/2001 zo dňa 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (ďalej len „nariadenie“). Nakoľko obvyklý pobyt maloletého B. I. je na území Českej republiky a konanie o zverenie do striedavej osobnej starostlivosti je konaním

starostlivosti súdu o maloletých, s poukazom na vyššie citované ustanovenia nie je daná právomoc slovenských súdov. Vzhľadom na skutočnosť, že v danom prípade išlo o neodstrániteľný nedostatok podmienky, súd konanie zastavil.

Krajský súd v Bratislave uznesením zo dňa 10. mája 2012 sp.zn. 11 CoP 83/2011 potvrdil ako vecne správne napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa. Uviedol, že súd prvého stupňa predtým, než začal vo veci konať, správne v zmysle § 103 O.s.p. zisťoval, či sú splnené podmienky, za ktorých môže vo veci konať. Jednou z podmienok konania je aj právomoc súdu, v danej veci právomoc slovenského súdu, na konanie s poukazom na obvyklý pobyt maloletého dieťaťa v Českej republike. Pojem „obvyklý pobyt“ zaviedla do terminológie medzinárodného práva súkromného Haagska konferencia prostredníctvom dohovorov, ktoré boli touto organizáciou vypracované. Najprv sa tento pojem používal v oblasti medzinárodného práva súkromného, neskôr sa začal používať aj v oblasti medzinárodného práva procesného ako kritérium pre založenie medzinárodnej súdnej právomoci. Pojem obvyklého pobytu sa premietol aj do zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov (§ 39) a znamená odklon od princípu štátneho občianstva maloletého dieťaťa k princípu obvyklého pobytu maloletého dieťaťa, keď otázku právomoci súdu bolo potrebné posudzovať aj v súlade s oznámením MZV SK č. 344/2002 Z.z. v znení zmien, v spojení s Nariadením Rady (ES) č. 2201/2003 Ú.V. ES z 27. novembra 2003. Podľa článku 5 ods. 1 oznámenia MZV SR č. 344/2002 Z.z. v znení zmien právomoc prijímať opatrenia na ochranu dieťaťa alebo jeho majetku majú justičné alebo správne orgány zmluvného štátu, kde má dieťa obvyklý pobyt. Podľa článku 5 ods. 2 oznámenia MZV SR č. 344/2002 Z.z. v znení zmien, ak dôjde k zmene obvyklého pobytu dieťaťa na územie iného zmluvného štátu, nadobudnú s výnimkou čl. 7 právomoc orgány štátu nového obvyklého pobytu dieťaťa. Podľa článku 8 ods. 1 Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 súdy členského štátu majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania. Podľa článku 17 Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003, ak sa začalo konanie na súde členského štátu vo veci, v ktorej podľa tohto nariadenia nemá právomoc konať a ktorá patrí podľa tohto nariadenia do právomoci iného členského štátu, aj bez návrhu vyhlási, že nemá právomoc.

V danej veci jednoznačne obvyklým pobytom maloletého je Česká republika, kde maloletý s matkou od roku 2010 žije a navštevuje materskú školu, a kde podľa vyjadrenia matky má úmysel aj trvale sa zdržiavať.

Proti uzneseniu odvolacieho súdu podal otec maloletého dieťaťa dovolanie, ktorý ho, ako aj uznesenie súdu prvého stupňa, žiadal zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie. Prípustnosť mimoriadneho opravného prostriedku odôvodnil tým, že zastavenie konania bez zákonného dôvodu je vždy odňatím možnosti konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s. p. a zároveň odopretím ústavou upraveného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd. Vytýkal súdu nesprávnosť právneho posúdenia, navyiac bol toho názoru, že odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho je nepreskúmateľné pre nedostatok dôvodov a arbitrárne. Namietal, že odvolací súd pravdepodobne prijal záver o oprávnenosti presťahovania maloletého dieťaťa do Českej republiky, avšak dovolateľ mal za to, že vystávaním maloletého syna do cudziny bez jeho súhlasu došlo k občianskoprávnemu únosu, resp. k neoprávnenému premiestneniu dieťaťa v zmysle článku 2, ods. 11 nariadenia Rady (ES) z 27. novembra 2003 č. 2201/2003. Ide o prípad, keď maloleté dieťa bolo odvedené zo Slovenskej republiky, kde malo svoj obvyklý pobyt, v rozpore s právom navrhovateľa rozhodnúť o súhlase s vystávaním. Nezáleží na tom, že dieťa v čase únosu bolo zverené do starostlivosti matky. Nakoľko došlo k neoprávnenému premiestneniu dieťaťa, sú štátne orgány povinné aplikovať článok 10 nariadenia o zachovaní právomoci slovenských súdov. Podľa názoru dovolateľa právomoc slovenských súdov nie je zachovaná len v prípadoch, keď dieťa nadobudne obvyklý pobyt v inom členskom štáte a zároveň sa s tým dotknuté osoby zmieria, alebo ak uplynie jednoročná subjektívna lehota a v tejto lehote nie je podaná žiadosť o návrat, prípadne nie sú splnené niektoré iné podmienky nariadenia. Keďže dovolateľ nedal súhlas k vystávaniu maloletého, je zachovaná príslušnosť súdov Slovenskej republiky a rozhodnutie o zastavení konania podľa § 104 ods. 1 O.s.p. je nezákonným rozhodnutím.

Matka maloletého vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedla, že návrh na súd o zmenu osobnej starostlivosti bol podaný otcom maloletého dňa 19. júla 2010, teda v čase, keď mal vedomosť o tom, že maloletý sa zdržiava na území Českej republiky, avšak nebol ním podaný návrh na navrátenie maloletého na územie Slovenskej republiky v zmysle Haagskeho dohovoru, teda miestom obvyklého pobytu maloletého, tak ako ho súd riadne zistil, bola v čase začatia konania Česká republika. Návrh na začatie konania o navrátenie maloletého bol

podaný až 30. júna 2011. Zároveň predložila rozsudok Mestského súdu v Brne č.k. 40Nc 2059/2011-77 zo dňa 11. augusta 2011 (spolu so zápisnicou z pojednávania) v konaní o vydanie rozhodnutia o navrátenie dieťaťa, ktorým bol návrh otca, aby sa maloletý B. I... navrátil do Slovenskej republiky, zamietnutý. Ďalej uviedla, že s poukazom na znenie § 238 ods. 4 O.s.p. je dovolanie v predmetnej veci neprípustné, a preto je potrebné ho odmietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr to, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.), a bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) dospel k záveru, že dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, voči ktorému takýto opravný prostriedok nie je prípustný a preto dovolanie otca maloletého odmietol.

Uviedol, že v predmetnej veci súdy nižších stupňov skúmali podmienky, za ktorých môžu konať vo veci a správne dospeli k záveru, že nie je daná právomoc slovenských súdov, vychádzajúc z predmetu konania vo vzťahu k úprave medzinárodného práva, a správne následne dospeli k záveru, že ide o neodstrániteľný nedostatok podmienok konania, kedy súd musí konanie vždy zastaviť.

Odvolací súd správne vychádzal z komplementárneho vzťahu nariadenia k Dohovoru, čo znamená, že v rámci Európskej únie sa prednostne použije nariadenie, tzv. Brusel II bis, pre rovnaký okruh otázok, ktoré rieši Dohovor. Podľa Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje Nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len „nariadenia“) článku 8 ods. 1 súdy členského štátu majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania

Dovolací súd zhodne s názorom súdov nižších stupňov dospel k záveru, že v čase podania návrhu na zmenu starostlivosti o maloleté dieťa, a to na starostlivosť striedavú, mal maloletý obvyklý pobyt v Českej republike. Obvyklý pobyt sa určuje podľa kritérií trvania, pravidelnosti, podmienok a dôvodu fyzickej prítomnosti dieťaťa v danom štáte, pričom sa berú do úvahy miesto a podmienky školskej dochádzky dieťaťa, ako aj rodinné a sociálne väzby v danom štáte. S týmito skutočnosťami sa riadne vysporiadali nižšie súdy a dovolací

súd ich vyhodnotil i v kontexte konania o návrat maloletého do Slovenskej republiky, ktoré začal otec maloletého tesne pred uplynutím jedného roka od podania návrhu na zmenu starostlivosti (viď rozsudok Mestského súdu v Brne z 11. augusta 2011 sp.zn. 40 P a Nc 156/2011). Preto ak súd prvého stupňa zastavil konanie pre nedostatok právomoci konať a odvolací súd toto jeho rozhodnutie ako vecne správne potvrdil, neodňal dovolateľovi prístup k súdu a ani možnosť pre súdom konať, ale z uvedeného je zrejmé, že na konanie o návrhu na zmenu starostlivosti o maloleté dieťa sú príslušné súdy v krajine jeho obvyklého pobytu, t.j. v Českej republike.

Dovolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že nie je dôvodná ani námietka dovolateľa, týkajúca sa nedostatočného odôvodnenia písomného vyhotovenia rozhodnutia odvolacieho súdu. Preskúmaním veci dovolací súd dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu zodpovedá požiadavkám kladeným na odôvodnenie rozhodnutí v zmysle zákonných ustanovení. Odôvodnenie dovolaním napadnutého uznesenia dalo odpoveď na relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany dovolateľa, keď v dostatočnom rozsahu zodpovedalo, prečo odvolací súd potvrdil uznesenie o zastavení konania pre nedostatok právomoci slovenských súdov na konanie vo veci. Rozhodnutie odvolacieho súdu nemožno považovať za svojvoľné, zjavne neodôvodnené, resp. ústavne nekonformné, pretože odvolací súd sa pri výklade a aplikácii zákonných predpisov neodchýlil od znenia príslušných ustanovení a nepoprel ich účel a význam.

Ďalej dovolací súd uviedol, že skutočnosť, že by rozhodnutie prípadne aj spočívalo na nesprávnom právnom posúdení veci, prípadne že by konanie bolo postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, môže byť len odôvodnením dovolania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/, c/ O.s.p. v prípade, ak je dovolanie prípustné, a nie dôvodom jeho prípustnosti podľa § 236 a nasl. O.s.p. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis, alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval, alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Nesprávne právne posúdenie veci je síce relevantným dôvodom, samo osebe ale prípustnosť dovolania nezakladá (nemá základ vo vade konania v zmysle § 237 O.s.p. a nespôsobuje zmätočnosť rozhodnutia). Aj za predpokladu, že by tvrdenia dovolateľa boli

opodstatnené, mohli mať za následok nanajvýš vecnú nesprávnosť napadnutého uznesenia, ale nezakladali by súčasne prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. V dôsledku toho by posúdenie, či odvolací súd (ne)použil správny právny predpis a či ho (ne)správne interpretoval alebo či zo správnych skutkových záverov vyvodil (ne)správne právne závery, prichádzalo do úvahy až vtedy, keby dovolanie bolo procesne prípustné, ale o taký prípad v danej veci nešlo.

Na základe sťažnosti otca maloletého Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) v náleze z 5. júna 2013 sp.zn. I. ÚS 192/2013 (ďalej len „nálež“) vyslovil, že základné právo otca maloletého podľa čl. 41 ods. 4, ako aj na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd bolo porušené uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 5 Cdo 10/2012 zo 6. decembra 2012. Ústavný súd uvedené uznesenie v celom rozsahu zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Uzneseniu najvyššieho súdu vytkol, že pri rozhodovaní o tejto veci nezohľadnil, že súdy zúčastnené na jej rozhodovaní záver o nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie a rozhodnutie prijali na základe nesprávnej aplikácie nariadenia a bez toho, aby v konaní pred nimi boli zistené a preukázané skutočnosti relevantné pre prijatie takéhoto záveru. Podľa uznesenia najvyššieho súdu právomoc prerokovať a rozhodnúť predmetnú vec patrila príslušnému českému súdu, a to napriek tomu, že rozsudkom Krajského súdu v Brne č.k. 20 Co 651/2011-121 z 13. decembra 2011, ktorý nadobudol právoplatnosť 13. februára 2012, t.j. ešte pred vydaním uznesenia najvyššieho súdu, bolo rozhodnuté o navrátení maloletého do miesta jeho obvyklého pobytu v Bratislave, z čoho vyplynulo, že právomoc prerokovať a rozhodnúť veci týkajúce sa maloletého sťažovateľa patrila príslušnému slovenskému súdu. Najvyšší súd teda posúdil analogickú, resp. tú istú právnu otázku (otázku obvyklého pobytu maloletého, ktorá predstavuje rozhodujúcu skutočnosť pri určení príslušnosti súdu) podstatne odlišným spôsobom ako Krajský súd v Brne, a to bez toho, aby sa touto skutočnosťou v rámci odôvodnenia svojho uznesenia akýmkoľvek spôsobom zaoberal. V tejto súvislosti ústavný súd prisvedčil argumentácii sťažovateľa, podľa ktorej najvyšší súd ignoroval taktiež právne závery obsiahnuté v jeho uznesení sp.zn. 4 Cdo 131/2011 z 26. apríla 2012, v ktorom sa tento súd vysporiadal s otázkou právomoci súdov vo veci týkajúcej sa tých istých účastníkov konania iným spôsobom, keď uviedol, že povinnosťou súdu pri posúdení otázky obvyklého pobytu na území určitého štátu je vysporiadať sa so všetkými relevantnými skutočnosťami konkrétneho prípadu a v prípade maloletého musí skúmať miesto jeho obvyklého pobytu

s prihliadnutím na skutočnosť, kde sa má zdržovať na základe dohody rodičov alebo iných rozhodných skutočností, pričom dočasné, či protiprávne opatrenia jedného z rodičov pri určení miesta obvyklého pobytu dieťaťa nemajú vplyv, resp. bez ďalšieho nič nemenia. Na základe uvedeného ústavný súd konštatoval, že z ústavnoprávneho hľadiska vo veci sťažovateľa tak vznikol stav, v ktorom v dôsledku dvoch navzájom si kolidujúcich rozhodnutí je vážne narušená právna istota sťažovateľa týkajúca sa existencie súdu, ktorý by bol oprávnený rozhodnúť vo veci rodičovských práv a povinností k maloletému. Keďže odôvodnenie uznesenia najvyššieho súdu nebolo možné považovať za dostatočné po skutkovej, ani po právnej stránke, pretože ním došlo k odňatiu možnosti sťažovateľa konať pred súdom, ústavný súd vyslovil, že najvyšší súd svojím uznesením porušil právo sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Sťažovateľ taktiež namietal porušenie svojho základného práva zaručeného v čl. 41 ods. 4 ústavy, v zmysle ktorého právnou ochranu požíva aj právo rodiča na starostlivosť o deti a ich výchovu. Štátu z uvedeného ustanovenia ústavy vyplýva povinnosť aktívne zabezpečiť opatrenia na efektívnu ochranu uvedeného základného práva v medziach čl. 51 ods. 1 ústavy, t.z. v medziach zákonov, ktoré toto právo vykonávajú. Uznesením najvyššieho súdu bola sťažovateľovi odňatá možnosť domáhať sa ochrany svojich rodičovských práv pred súdom. Ústavný súd preto dospel k záveru, že najvyšší súd tým, že sťažovateľovi neposkytol primeranú právnu ochranu v predmetnej veci, zasiahol aj do jeho základného práva vyplývajúceho z čl. 41 ods. 4 ústavy.

Najvyšší súd, viazaný právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v náleze (§ 56 ods. 6 zákona č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov) konštatoval, že výhrady vyslovené v náleze vo vzťahu k uzneseniu najvyššieho súdu z 6. decembra 2012 sp.zn. 5 Cdo 10/2012 sa obsahovo – po vecnej stránke (skutkovej aj právnej) rovnako týkajú aj uznesenia Krajského súdu v Bratislave z 10. mája 2011 sp.zn. 11 CoP 83/2011. So zreteľom na povahu a účel dovolacieho konania viedla táto okolnosť najvyšší súd k záveru, že v danej procesnej situácii, ktorá nastala po rozhodnutí ústavného súdu, pre dosiahnutie zmyslu a podstaty nálezu prichádza v dovolacom konaní do úvahy len zrušenie dovolaním napadnutého uznesenia odvolacieho súdu. Vzhľadom na to dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie s tým, že v novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. októbra 2014

JUDr. Soňa Mesiarkinová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová